

**Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta**

ZÁVĚREČNÁ PRÁCE

v akademickém roce 2010/2011

**ZAHRADY IMPRESIONISTŮ
na výstavách**

Impressionist Gardens (Jardines impresionistas)

National Galleries of Scotland, Edinburgh (31. červenec – 17. říjen 2010)

Museo Thyssen–Bornemisza, Madrid (16. listopad 2010 – 13. únor 2011)

a

The American Impressionist in the Garden

Cheekwood Botanical Garden & Museum of Art, Nashville, Tennessee (13. březen - 6. září 2010)

Tampa Museum of Art, Tampa, Florida (24. září 2010 – 3. leden 2011)

Taft Museum of Art, Cincinnati, Ohio (25. únor – 15. květen 2011)

Název kurzu: Kapitoly z dějin evropského umění

Ing. Ivan Boháč

Souhlasím s použitím závěrečné práce pro studijní účely.

.....
podpis autora práce

OBSAH

- 1 Úvod***
- 2 Impresionismus***
  - 2.1 Doba**
  - 2.2 Impresionismus ve Francii**
  - 2.3 Impresionismus v Severní Americe**
- 3 Zahrady***
  - 3.1 Historie**
  - 3.2 Zahrada v impresionismu**
- 4 Sledované výstavy***
  - 4.1 Impressionist Gardens - Skotsko**
  - 4.2 The American Impressionist in the Garden – USA**
  - 4.3 Faktografické porovnání výstav**
  - 4.4 Jardines impresionistas – Španělsko**
- 5 Kdo byl první?***
- 6 Impresionismus na českém trhu s uměním***
- 7 Závěr***
- 8 Použitá literatura***

1 Úvod

K volbě této závěrečné práce mne inspirovala návštěva výstavy *Impressionist Gardens* v Národní galerii v Edinburghu v roce 2010.

Pokusil jsem se zjistit více o problematice zahrad v období impresionismu a o výstavách, které se věnovaly samostatně zahradám v období impresionismu. Zajímala mne i vlastní příprava výstav, např. zda a jak organizátoři těchto výstav spolupracují. Posléze jsem vybral dvě výstavy, které si byly nejbližší co do zvoleného tématu a probíhaly prakticky ve stejnou dobu. Zvažoval jsem také jaký překlad pro název *Impressionist Gardens* použít. Zda zvolit hledisko specifického zaměření výstavy nebo lépe znějící český překlad.

Výstav na téma impresionismus bylo od jeho vzniku uskutečněno velmi mnoho. Jen ve sledovaném období let 2010 a 2011 proběhla řada výstav, např. *Berliner Impressionismus* v Dortmundu, kde se jedno z pěti témat nazývalo: Dům, zahrada, interiér, *American Impressionism 1870–1940* v Museum of Fine Arts v St. Petersburgu, Florida a velkolepá výstava 120 obrazů v Albertině *Impressionismus – Wie das Licht auf die Leinwand kam*.

2 Impresionismus

2.1 Doba

	Svět	Umění
40. léta 19. století	Vrchol průmyslové revoluce. Umělci utíkají z měst do klidu zahrad.	Barbizonští malíři opouštějí ateliéry a studují přírodu v plenéru.
1841		Uplatnění kovových tub s barvami.
1853-70	Za vlády Napoleona III. se uskutečnila přestavba Paříže pod vedením pařížského prefekta barona Haussmanna.	
1853		Gaspard-Félix Tournachon (1820-1910), známý jako Nadar, otevře fotografické studio.
1856		Monet - první malby v přírodě, v plenéru.
1860	Abraham Lincoln byl zvolen prezidentem USA.	
1866	Prusko-rakouská válka.	
1867	Světové výstava v Paříži.	Japonské umění je poprvé vystavováno na Západě. Ovlivňuje práci mnoha umělců, především budoucích impresionistů.
1870-71	Prusko-francouzská válka. Prohra Francie u Sedanu, svržení císaře Napoleona III.	
1874		První výstava impresionistů u Nadara. Mezi nimi: Claude Monet, Edgar Degas, Pierre-Auguste Renoir, Berthe Morisot, Alfred Sisley a Camille Pissarro.
1876	100. výročí vyhlášení americké nezávislosti.	
1879	Thomas Edison - první žárovka.	
1883		Monet se stěhuje do Giverny. Giverny se stává dočasným domovem mnoha amerických umělců.
1886		Osmá a poslední výstava impresionistů.
1888		George Eastman vynalezl fotoaparát Kodak box na svitkový film – zjednodušení fotografování pro běžného uživatele. Impresionisté byli fotografií přitahováni pro nové nápady a možnosti zobrazení.
90. léta 19. století		Impresionismus a zahradnictví dosahují v USA nejvyšší popularity. (Segant představuje Radimského Monetovi. V r. 1898 se Radimský stěhuje do Guberny.)
1893	Světová výstava v Chicagu.	
1914-18	První světová válka.	

2.2 Impresionismus ve Francii

Impresionismus se zrodil v polovině 19. století ve Francii. Paříž padesátých let 19. století nebyla městem, které se nám vybaví dnes, když se řekne Paříž. Bylo to město polorozpadlých domů, blátivých ulic a pobíhajících kryš. Vzniku impresionismu napomohla i doba převratných změn. Na příkaz Napoleona III. strhl pařížský prefekt Haussmann vnitřní hradby, bouraly se celé čtvrti, vznikaly nové ulice, náměstí a parky. Rozvinula se výroba průmyslových barev. Dostupné byly zcela nové, nevidaně jasné odstíny v tubách, které se ideálně uplatnily na obrazech rozkvetlých zahrad. Geniální zahradník, který se stal architektem, sir Joseph Paxton, dokázal v r. 1851 na první Světové výstavě postavit 500 metrů dlouhý a 100 metrů široký skleník Crystal Palace. To umožnilo experimentování nových zahradnických firem s květinami.

Tím vším byla ovlivněna malá skupina mladých malířů, všichni ve věku třiceti až čtyřiceti let, kteří sdíleli nové pojetí přírody a umění. Skupina vznikla jako reakce na styl akademické malby, pro který byly vhodné a Salómem uznávané jen náměty historické a náboženské. Mladší umělci se bouřili a začali malovat spontánně za použití krátkých tahů štětcem, živými a jasnými barvami. Snažili se zachytit výjev v konkrétním časovém okamžiku. Šlo o dojem "impression" ze scény tím, že simulovali efekt odraženého světla a atmosféry. Ostatně takto nazval Monet svůj obraz *Impression, soleil levant* (Imprese, východ slunce), který byl roku 1874 vystaven na výstavě nezávislých malířů v Paříži. Tento výraz poprvé použil v hanlivém smyslu kritik Louis Leroy. Většina umělců malovala krajiny realisticky, takže výsledky práce impresionistů byly nejen šokující, ale i mimořádně přitažlivé jako idealizované obrazy běžného života. Pokud měříme čas impresionistů od jejich první výstavy u Nadala až po poslední osmou výstavu, jednalo se o 12 let (1874 až 1886).

Impresionisté byli nepochopeni, žili v nouzi a jen někteří se dožili toho, že na sklonku svého života byli uznáváni. Teprve současná doba jim přisoudila velký význam, který jim patřil. Ovlivnili tvorbu mnoha pozdějších umělců.

2.3 Impresionismus v Severní Americe

Každý zná francouzské impresionisty: Claude Monet, August Renoir, Camille Pissarro, Edgar Degas, Alfred Sisley ..., ale kdo zná dobře ty americké?

První impresionistická výstava se konala v Paříži v roce 1874. Americké veřejnosti byl impresionismus představen v roce 1886 na velké výstavě děl francouzských impresionistů v New Yorku, v překrásných sálech American Art Association na jižní straně Madison Square.¹ Před tímto datem zde byly menší výstavy, avšak teprve tato, pořádaná obchodníkem a neúnavným podporovatelem impresionistů Paulem Durand-Ruelem,² uchvátila jak samotné malíře, tak i širokou laickou veřejnost. Již v 1887, asi k pramalé radosti Monetově, tráví léto v Giverny první malá skupina severoamerických umělců. Byli to John Leslie Breck, William Blair Bruce, Willard Metcalf, Louis Ritter, Theodore Robinson, Henry Taylor Fitch a Theodore

---

¹ Ruelovi se podařilo dopravit do Ameriky bezcelně, jako dočasné zboží 43 beden s 300 plátny. Vysoké celní poplatky za umělecká díla představovaly v té době pro americké sběratele jednu z hlavních překážek

² Paul Durand-Ruel (1831-1922) nejznámější obchodník s uměním francouzského impresionismu na světě. Úspěch výstavy v Americe znamenal konečně průlom v nazírání na impresionisty a jeho záchranu před bankrotem. Otevřel úspěšnou pobočku v New Yorku a uskutečnil mnoho výstav po celém světě. Ve svých pamětech napsal: Kdybych zemřel v 61 letech, zanechal bych po sobě hromadu ohromujících dluhů s kupou nepoznaných pokladů.

Po jeho smrti v r 1922 řekl Monet, jediný žijící z původních impresionistů, Josephu Durand-Ruelovi: Nikdy vašemu drahému otci nezapomenu za co mu já a moji přátelé vděčíme.

Pobočka v New Yorku byla zavřena v roce 1950, původní pařížská galerie ukončila svoji činnost v roce 1974.

Dostupné z: <http://www.visual-arts-cork.com/collectors/paul-durand-ruel.htm>

Wendel. V následujících letech bylo téměř povinností každého amerického malíře jet na nějaký čas do Giverny. Hovoří se o třech generacích amerických malířů, kteří zde působili.

Je třeba rozlišovat mezi tvorbou Američanů, tvořících v Evropě především ve Francii, a Američanů, tvořících v Americe. Tvorba Američanů, působících v Evropě, je nám mnohem lépe známa. Mnoho amerických malířů studovalo v Evropě. První američtí umělci, kteří zásadně přispěli k rozvoji impresionismu, byli Mary Cassatt a John Singer Sargent. V Paříži té doby existovalo množství přípravek - akademických ateliérů, kde malíři společně trávili dlouhé hodiny malováním a kreslením. Tento zvyk společné práce pokračoval i po jejich návratu do Ameriky. Společně malovali, konverzovali, upevňovali svá přátelství a sdíleli společnou estetickou vizi. Od 90. let 19. století americký impresionismus vzkvétal a to především v mnoha uměleckých koloniích - Cos Cob ve městě Greenwich, Connecticut; Shinnecock, New York; Cornish, New Hampshire; Monhegan Island, Maine; Gloucester and Provincetown, Mass. a Byrdcliffe ve Woodstocku, New York.

Jedno z center byla farma malíře J. A. Weira ve skalnaté krajině Nové Anglie, blízko Branchville v Connecticutu. Tvrdí se, že právě zde se v 90. letech američtí umělci dopracovali své vlastní podoby francouzského impresionismu a právě zde se zrodilo americké impresionistické hnutí. Jezdil sem i John Singer Sargent a Childe Hassam. Další centrum vzniklo v domě Florencie Griswold v Old Lyme v roce 1899. V tomto roce zde začíná historie Lymské letní umělecké kolonie. S příchodem Childe Hassama v roce 1903 přesunula kolonie pozornost od amerických "Barbizonců" k impresionismu a stala se nejslavnější impresionistickou kolonií v Americe. Říkalo se jí "americká Giverny." Kolonie vzkvétala více než tři desetiletí. V současnosti je zde muzeum Florencie Griswoldové. Některé americké kolonie zůstaly živými centry impresionistického umění až do roku 1920. Většina z nich však ztratila svůj význam s počátkem 1. světové války.

V Americe došlo k překvapivé harmonii ve spojení francouzského impresionismu s americkými tradicemi a kulturou, ale i s jinými malířskými směry. Stejně jako francouzští, tak i američtí impresionisté používají jasné barvy, které aplikují přímo na plátno. Barvy vytvářejí iluzi blikajícího světla. Malíři nepoužívají neutrální tóny černé a šedé pro zobrazení stínů, místo toho používají barevné tóny pro zobrazení stínů. Na rozdíl od francouzských impresionistů, kteří malovali předměty více plošně, američtí impresionisté ve svých obrazech zachovávají smysl pro trojrozměrnost. Mezi nejproslulejší malíře ovlivněné impresionismem patří mimo jiné Frederick Childe Hassam, John Singer Sargent, Mary Stevenson Cassatt, William Merritt Chase, Maurice Brazil Prendergast, Julian Alden Weir, John Henry Twachtman, Theodore Robinson a další.

3 Zahrady

3.1 Historie

V křesťansko-židovské tradici, v níž je země spjata s konceptem ráje, by mohl být prvním zahradníkem Bůh se svojí zahradou ráje. Adam tu sice měl zakázáno šlapat po robátkách a trhat ovoce ze stromu poznání ale o zahradu se pravděpodobně musel starat.

Ve 2. kapitole Genesis: Stvoření člověka (Genesis 2,8-9), se popisuje vznik a podoba zahrady. "A Hospodin Bůh vysadil zahradu v Edenu na východě a postavil tam člověka, kterého vytvořil. Hospodin Bůh dal vyrůst ze země všemu stromoví žádoucímu na pohled, s plody dobrými k jídlu, uprostřed zahrady pak stromu života a stromu poznání dobrého a zlého".

Z výše uvedeného je zřejmé, že zde nerostly plané stromy, ale stromy, které někdo zasadil, zušlechtil, rouboval. Jednalo se tedy o zahradu v pravém slova smyslu.

Historie zahrad je však mnohem starší. Nejstarší doložené zahrady existovaly v Egyptě již čtyři tisíciletí před n.l. Ca 1500 před n.l. jsou dobře zdokumentovány z nálezů dobových reliéfů. Vždy se jednalo o centrálně položenou vodní plochu s lekníny a lotosy, obklopenou řadou akátů a palem. Byly vždy pravidelného půdorysu, ohraničené zdmi.

Freska z hrobu Nebamun, Thebes, 18. dynastie 1543–1292 př. n. l.

Pokud se řekne Mezopotámie, vybaví se nám hned jeden ze sedmi divů světa - visuté zahrady Semiramidiny, které vybudoval král Nabukadnezar pro svou manželku Semiramis (v syrštině holubice) na stupňovitých terasách.

Slovo ráj "paradise" vzniklo pravděpodobně z perského "pairi-daeza", znamenající "ráj za zdí", v přeneseném smyslu ohrazenou zahradu. Vladař Kýrus 550 let př.n.l. vystavěl palác a zahrady na místě, které pojmenoval po svém rodu - Pasargard.

Velký vliv na naši kulturu mají čínské a japonské zahrady. V antice hrály zahrady též významnou roli. Kupec a cestovatel Ibrahim Ibn Jakub, cestující Evropou kolem roku 966, píše o zahradách Slovanů a vzpomíná jabloně, hrušně i broskvoně.

Již z tohoto stručného výčtu je zřejmé, jakou důležitost měly a mají zahrady v životě nás všech.

3.2 Zahrada v období impresionismu

Dr. Clare Willsdon, kurátorka výstavy v Edinburghu, dává zahradám impresionistů úplně nový význam. Dle ní musíme nejdříve pochopit dobu, ve které tyto zahrady vznikaly. Byla to doba objevování a hybridizace stovky nových, neznámých rostlin a exotických květin z Asie, Afriky a Jižní Ameriky. Teprve pak se na tyto obrazy, plné jnotajů, musíme dívat, číst v nich a snažit se pochopit, co nám chtějí říci.

V letech 1852 až 1870 byla Paříž přeměněna na město zahrad. Má na tom zásluhu císař Napoleon III. Bonaparte, který pověřil barona Haussmanna obnovou města s důrazem na vnímání krásy. Veřejnosti byly zpřístupněny královské parky. Budovaly se bulváry lemované stromy. Novými druhy rostlin a stromů se vysazovaly Parc Monceau a Bois de Boulogne.

Po porážce v Prusko-francouzské válce v roce 1870 posílil význam zahrady, protože ony se staly symboly obnovy. *"Všichni, což znamená impresionisté, byli téměř zavázáni malovat zahrady,"* říká Dr. Willsdon. *"Byli to malíři modernosti, takže nové zahrady byly přirozeným místem pro jejich malování. Zahrady v 19. století se staly symbolem ideálního světa a hybnou silou morální autority."*

Toto vše vyústilo ve vlnu nadšení pro zahradnictví ve Francii a v dalších evropských zemích. Projektování zahrad a pěstování květin se stalo vášní pro impresionistické malíře, včetně Moneta a Caillebotte a dalších. Vyměňovali si zahradnické tipy, rady a mnozí z nich si vytvořili své vlastní zahrady - "zahrady umělců".

Monet byl nejimpresionističtější ze všech malířů impresionistů. Je navždy spojen se svými třemi zahradami, hlavně s tou nejznámější v Giverny. Maloval jediný motiv a snažil se zachytit proměnlivost světla, barevnost stínů, barevnou impresi. Často se vracel k jednomu námětu po řadu týdnů, vždy ve stejnou dobu. Monet působil jako umělec ve dvou oborech umění - nejprve ve tvorbě zahrad a pak v malování těchto zahrad. Opakovaně říkal přátelům: *„Kromě malířství a zahradničení se nehodím vůbec k ničemu.“*

4 Sledované výstavy

V následujících kapitolách jsou popsány samostatně jednotlivé výstavy, vybrána nejzajímavější díla a porovnány tyto výstavy, pokud existují dostupné prameny.

4.1 Impressionist Gardens - Skotsko

Výstava *Impressionist Gardens* byla představena návštěvníkům v níže uvedených městech: National Galleries of Scotland, Edinburgh (31. červenec – 17. říjen 2010) a v Museo Thyssen-Bornemisza, Madrid (16. listopad 2010 – 13. únor 2011).

Během čtyř let příprav se podařilo organizátorům z Národní galerie v Edinburghu a Museo Thyssen-Bornemisza v Madridu shromáždit na 97 respektive 136 obrazů z celého světa. Některé obrazy jsou ve Velké Británii a Španělsku vystaveny poprvé. Podle kurátorů to má být i první monotematická výstava, která se v takové míře zabývá posedlostí impresionistů zakládáním zahrad (obsession with horticulture).

Kromě francouzských umělců je zde vystaven i značný počet děl amerických, rakouských, belgických, holandských, německých, italských, španělských a švédských autorů. Jsou zde také zastoupeni James Guthrie, Arthur Melville a John Lavery - členové Glasgow Boys group.

Odhadnout cenu vystavených exponátů je velice těžké. Na 45 exponátů dovezených do Španělska byla vystavena státní garance ve výši 150 milionů EUR (necelé 4 miliardy korun).³

Výpůjčky jsou od spolupořadatele Museo Thyssen-Bornemisza z Madridu, dále od světových muzeí jako např. Metropolitan Museum of Art, New York; National Gallery of Art, Washington; Musée d'Orsay, Paříž; Museum of Fine Arts, Houston; Staatsgalerie, Stuttgart; Carlsberg Glyptotek, Copenhagen; Tate, Londýn; Galleria Nazionale d'Arte Moderna e Contemporanea, Řím. Celkem se jedná o 40 světových galerií a institucí.

O tom, že jednání o zápůjčkách byla značně komplikovaná, svědčí i 19-ti stránkový dokument, který se nachází na internetu. Jedná se o tzv. ochranu vystavovaných předmětů podle Části 6) Zákona The Tribunals, Courts and Enforcement Act 2007, Ochrana kulturních statků zapůjčených ze zemí mimo Spojené království. V dokumentu je uvedeno 9 obrazů, které byly v letech 1933-1945 převážně v židovském vlastnictví. Jeden z obrazů je i od Gustava Klimta: *Rosebushes under the Trees*, vystavený pod číslem 81. Je zajímavý tím, že v roce 1914 byl vystaven v Praze na Deutsch-Böhmischer Kunstlerbund, č.17. Nyní je ve vlastnictví Musée d'Orsay. Tento dokument se na internetu nachází pravděpodobně nedopatřením, protože Skotové, na rozdíl od španělských organizátorů, odmítli údaje o pravděpodobně obrovských nákladech na dopravu a pojištění obrazů v ceně milionů liber sdělit.⁴

Výstava sleduje vývoj impresionistických zahrad od prvních náznaků v květinových pracích malířů Lyonské školy, Barbizonské školy, romantiků přes vrcholný impresionismus až po odezvu impresionismu v pracích věnovaných zahradám německých a skandinávských postimpresionistů (Nolde, Max Ernst, Klimt a Munch).

Výstava rovněž ukazuje historii zahradnictví v kresbách z bohaté knihovny místní Královské botanické zahrady a v zahradnických manuálech a časopisech té doby.

Co se týče námětu výstavy, jsou zde zachycené zahrady ve všech ročních obdobích a ve všech náladách, zevnitř ale i z pohledu zvenku. Autoři zahrnují pod pojmem zahrada nepřeborné množství druhů zahrad. Vidíme zde květinové zahrady, tradiční vesnické zahrady, domácí

---

³ Dostupné z: <http://www.boe.es/boe/dias/2010/08/07/pdfs/BOE-A-2010-12749.pdf>

⁴ Dostupné z: www.nationalgalleries.org/media/files/impresionist_gardens_immunity_from_seizure_8th_july.pdf

zahrady, parky devatenáctého století v Paříži a další druhy zahrad. Jsou zde vystaveny i obrazy sadů a zelinářských zahrad. Ani jsem netušil kolik druhů zahrad může existovat

Nosnou myšlenkou výstavy jsou vlastní zahrady autorů Moneta, Caillebotte, Filippa Palizzia, Liebermanna a dalších, které jim sloužily jako motivy pro malování.

Nezvykle je zvoleno srovnávání dvou obrazů z různého období, kdy jsou tyto obrazy zavěšeny vedle sebe. Toto párování obrazů je mnohdy i na úkor přehlednosti. Květinová zátiší od Delacroix, Gauguina, van Gogha, Klimta a Bonnarda jsou zavěšena vedle prací Moneta, Renoira a dalších z první generace impresionistů.

Výstava je rozdělena do čtyř chronologicko-tematických skupin:

a) K impresionistickým zahradám,

b) Květinové zahrady a zahrady k odpočinku v období vrcholného impresionismu,

c) Zahrady domácí, venkovské a zahrady se zeleninou od roku 1870,

d) Růst a rozkvět pozdního impresionismu.

a) K impresionistickým zahradám

Zde jsou prezentovány práce předchůdců malířů impresionistických zahrad. Devatenácté století je svědkem zvýšeného zájmu o hledání příjemných míst pro odpočinek a pocitu, že by to mohlo být nalezeno v blízkosti domova spíše než v exotických zemích. Tato myšlenka se odráží v práci neoklasicistního malíře François-Xavier Fabre, představující meandrující cestu a prostorné trávníky parku Cascine v blízkosti jeho domova. Romantická krajina malíře Paul Huet rovněž zobrazuje místní scény. Hledal inspiraci v Saint Cloud, královském parku nedaleko Paříže.

Simon Saint-Jean, The Gardener Girl, 1837

V roce 1837 se malíř Simon Saint-Jean oženil a ve stejném roce namaloval vystavený obraz *The Gardener Girl*. Patřil k malířům Lyonské školy, specializující se na květiny, které tvořily modely a inspiraci pro lyonské hedvábí. Obraz je obrovský, ženská postava se ztrácí pod girlandou květin, které nese na hlavě. Červené jiriny jsou velké jako lidská tvář, vlčí máky jako pěst. Je tu tulipán, znak pro vyznání lásky, acanthus – paznehtník, zobrazovaný již před 2000 roky na korintských sloupech a řada dalších květin, použitých jako symboly v tajné řeči květin. Obraz v roce 1838 koupil král Ludvík Filip

Výborně zde jsou též zastoupeni bezprostřední předchůdci impresionismu z Barbizonské školy, jako je Daubigny, Millet a Corot. Opět je zde použito nezvyklé párování obrazů. Květinové obrazy období romantismu - zastoupené Delacroixem a dalšími – jsou umístěny vedle sebe s impresionistickými kompozicemi Bazilla a Renoira.

b) Květinové zahrady a zahrady k odpočinku v období vrcholného impresionismu

Pěstování květin a láska k nim se stala v 60. letech oblíbenou kratochvílí ve Francii. To se projevovalo jak ve veřejných parcích, tak i v soukromých zahradách. Zvláště zajímavé je to sledovat v soukromých zahradách umělců, kdy nás malíři přímo vtahují do kompozice obrazu. Květiny a rostliny, které se zdánlivě rozlévají z obrazu, naše pocity ještě umocňují.

Claude Monet, The Parc Monceau, 1878

Claude Monet, The Artist's Garden in Argenteuil (A Corner of the Garden with Dahlias), 1873

Monet mnohokrát maloval veřejný Parc Monceau v Paříži, zrovna tak jako svoji zahradu v Argenteuil, kam se přestěhoval v prosinci 1871. Vystavená Umělcova zahrada v Argenteuil je jedním z prvních impresionistických obrazů, kdy se zahrada a její květiny stávají hlavním předmětem zobrazení. Postavy jsou potlačeny do pozadí. Obraz je plný červených, oranžových a růžových jirín.

Jirána, původně divoce rostoucí květina v Mexiku, se v Evropě objevila poprvé roku 1789, kdy byla dovezena do Španělska, do botanické zahrady v Madridu. Zde se cíleně vypěstovaly první jiriny a byly pojmenovány po švédském botanikovi A. Dahlovi – dahlie. Nová odrůda však dostala jméno Georgina po německém lékárníkovi J. G. Georgovi. Dr. Willson tvrdí, že na obraze je zobrazena vyšlechtěná odrůda plnokvěté jiriny a je možné, že se na tomto procesu šlechtění podílel osobně i Monet.

Claude Monet, The Artist's House in Argenteuil, 1873

Před výstavou nikdo netušil, že namalovaná červená květina v modrobílém květináči v popředí Monetovy zahrady v Argenteuil je ve skutečnosti kaktus zvaný **Epiphyllum**, v té době to byl velice vzácný druh, dovezený z Mexika. I toto je jeden z výsledků zkoumání týmu vědců. Český název je paradoxně listový kaktus, i když žádné listy nemá a ty tzv. "listy" jsou zredukované větvičky.

Podle Dr. Willsdon zájem impresionistů o téma zahrady charakterizují tři hlavní protiklady:

- město a venkov

Zahrada byla styčným bodem mezi městem a venkovem. Jednak proto, že by to mohla být klidná říše přírody ve středu města nebo naopak fragment městského řádu uprostřed krajiny.

- veřejný a soukromý

Veřejné parky v Paříži jako aktivní forma společenského života a naopak soukromá zahrada jako útočiště soukromého života pro konverzaci, jídlo, čtení a odpočinek.

- dekorativnost a produktivita

Dekorativnost jako činnost pro volný čas a krásu. A naopak produktivita v domácích zahradách u domů, sadech a zelinářství. Jsou zde vystaveny i obrazy dvou Američanů. Sargentova Lucemburská zahrada za soumraku a nádherné Lekniny Charlese Courtney Currana.

c) Zahrady domácí, venkovské a zahrady se zeleninou od roku 1870

Užitkové zahrady a zahrádky na venkově nebo u městských domků inspirovaly impresionisty jako místa, kde se pěstuje vždy něco po celý rok. Pro impresionisty byla zvláště důležitá změna času a ročního období. Umělci jako Pissarro a Sisley evokovali ve svých obrazech určité období díky použití nových sad barev. Atmosférické vlivy dokázaly zobrazit zrcadlením barev a krátkými přerušovanými tahy štětce.

Během impresionistického období si mnoho sadů a zahrad se zeleninou nadále udržovalo podobu, kterou měly nepochybně po celá staletí. Pěstovaly se zde plodiny pro vlastní potřebu a případně i na prodej. Byly zde však nejen ovocné stromy ale i květiny.

Malíř, který se nejvíce věnoval zobrazování zelinářských a užitkových zahrad, byl Camille Pissarro. Ze všech impresionistů, to byl jen on, kdo našel trvalou inspiraci ve skromné zelenině. Díky jeho pracem, z období 60. let 19. století až do jeho smrti v roce 1903, je možné na výstavě sledovat obrazovou historii tohoto námětu.

Pissarro zaznamenával na obrazech své zeleninové zahrady, měnící se účinky světla, atmosféry a počasí zrovna tak, jako Monet ve své okrasné zahradě v Giverny. Zeleninové zahrady politického anarchisty Pissarra jsou často zobrazeny jako utopické, představující vizi lepšího světa a navozují pocit, že práce v nich je příjemná ve všech ročních obdobích.

Camille Pissarro The Artist's Garden at Eragny, 1898

Pissarro maloval venkovany, pracující v zelinářských zahradách v Pontoise a později v Eragny, kam se přestěhoval v roce 1884. Tato práce ukazuje jeho manželku Julii při vysévání semen v jeho vlastní zahradě. Slunečnice a jiřiny naznačují, že je pozdní léto.

Paul Cézanne, The Hermitage at Pontoise, 1881

Zeleninovým zahradám určitě chyběla rozmanitost a intenzita barev květin. Umělec byl občas nucen udělat nějaké vylepšení, aby obraz oživil. Naopak Cézanne výhledem do zahrady v Pontoise vylučuje všechny lidské činnosti a motiv zahrady je redukován ke své podstatě. Četní umělci, kteří byli Pissarrem ovlivněni, jsou zde také zastoupeni. (Cézanne, Guillaumin, Gauguin, Van Gogh, Ensor a Bonnard).

d) Růst a rozkvět pozdního impresionismu

V letech 1880 až 1920 nastaly v impresionismu zásadní změny. Objevily se nové přístupy a nové malířské styly, které vedly na počátku 20. století avantgardní hnutí od expresionismu k abstrakci. Expresivní a dekorativní možnosti barev, hledání dokonalého světa a pocit, že zahrada skutečně odráží jeho tvůrce, jsou opakující se témata v pozdním impresionismu. Obrazy tak často hovoří důvěrně o ideálech umělců.

Claude Monet, Water Lilies

Monet používal svoji slavnou vodní zahradu v Giverny jako motiv ke zkoumání nových témat. Vyplněním celého plátna povrchem rybníka s lekníny a jejich odrazem ve vodě autor zprostředkovává pocit úplného ponoření do obrazu. Mizí pocit, že se díváme na obraz, jsme vtaženi přímo do děje, do přírody. Spisovatel Octave Mirbeau popisoval Monetovy obrazy jako omamné, které při vdechnutí vytvářejí pocit, že voní. Obraz zachycuje odraz oblohy, stromů a vegetace v rybníku, stejně jako lekníny plovoucí na povrchu. Monet hodnotil svoji zahradu více než svoje obrazy, říkal o ní moje „nejkrásnější umělecké dílo“.

Gustav Klimt, Italian Garden Landscape, 1913

Klimt miloval zahrady a jejich květy. Tento obraz maloval při návštěvě Lago di Garda v Itálii. Obraz je velice dekorativní. Malý bílý dům v pozadí je téměř pohlcen zářivými tečkami květin z umělcovy palety plné barev.

Gustav Klimt, Rose Bushes under the Trees, 1905

Pozorujeme velmi krátké, tenké tahy štětcem ve stylu ozdobného motivu nebo mozaiky. Narozdíl od impresionistů, neměl Klimt zájem na atmosférických variacích. Během druhé světové války byly Klimtovy obrazy, patřící rodině Bloch-Bauer, zabaveny nacisty a předány do sbírky Österreichische Galerie ve Vídni. Po zdlouhavé právní bitvě byly v roce 2006 vráceny rodině. Téhož roku koupil Ronald Lauder⁵ do své Neue Galerie v New Yorku nejznámější obraz ze sbírky, portrét paní Adele Bloch-Bauer, za rekordní cenu 135 milionů dolarů.

V této části výstavy jsem měl pocit, že "Zahrady impresionistů" nemohly dosáhnout svého vrcholu v letech 1874-1886, kdy impresionisté vystavovali, ale až později. Pro tento argument hovoří Monetovy obrazy z let 1902 – 1906 z Giverny. V roce 1909 v Paříži vytavil sérii nazvanou Series des paysages d'eau (Krajiny vody). Jednalo se o 48 děl se stejným názvem, Lekniny. Autor trval na tom, aby byly vystaveny v pořadí, v jakém byly malované a tím simuloval svou zkušenost z jejich malby. Rozdíly byly formulovány v tónech, barvě a formátu, nikoliv v obsahu. *"Efekt se mění neustále, a to nejen z jednoho období do druhého, ale z jedné minuty k příští, protože lekniny nejsou zdaleka to jediné v této show, co se mění. Je to jako ve skutečnosti, lekniny jsou pouze průvodní jev"* Claude Monet.

Tento pocit podtrhují i vystavení němečtí umělci, jako jsou Kalckreuth, Eitner, Von Uhde a Korint z období Stimmungsimpressionismu, stejně tak Liebermann, Nolde. Také "dekorativní impresionismus" některých amerických "Givernistů", jako Frieeseke je velice působivý.

---

⁵ multimiliardář a filantrop. Jeho bermudská společnost CME vysoudila na České republice 10,4 miliardy Kč za zmařenou investici v TV Nova.

Mnoho umělců, kteří se následně stali vůdčími osobnostmi avantgardního hnutí počátku 20. století jako Malevich, začalo svoji kariéru malbou impresionistických zahrad, když studovali v Paříži v 90. letech 19. století.

Američtí malíři na této výstavě.

Na výstavě jsou velice dobře zastoupeni a to následujícími jmény: Mary Stevenson **Cassatt** (1844 – 1926), William Merritt **Chase** (1849 – 1916), Charles Courtney **Curran** (1861 – 1942), Frederick Childe **Hassam** (1859–1935), Mary Fairchild **MacMonnies** (1858 - 1946), Maurice Brazil **Prendergast** (1858 – 1924), John Singer **Sargent** (1856 – 1925).

Charles Courtney Curran, Lotus Lilies, 1888

Curranovy Lekniny jsou krásným, náladovým obrazem. Dvě ženy v loďce na jezeře Eyrie v Americe jsou obklopeny lekníny. Umělec, stejně jako Saint-Jean o 50 let dříve, byl čerstvě ženatý a žena pod slunečníkem je jeho manželka Grace. To ona je tím nejhezčím květem ze všech zobrazených lotosových květů (symbolem čistoty a klidu).

Frederick Childe Hassam, Geraniums, 1889

Angličané tvrdí, že zahrady jsou pro hraní kroketu, pití čaje, pletení a tiché rozjímání. Američan Frederick Childe Hassam měl jiný názor. Vždy je tam prostor pro barvu. Namaloval červené muškáty, konve na vodu a svoji manželku, zabývající kráslením pelargónií.

John Singer Sargent, The Luxembourg Gardens at Twilight, 1879

Na výstavě je i ukázka práce Američana Johna Singera Sargenta, který maloval s Monetem v Giverny. Sargent žil v Paříži, měl ateliér nedaleko Lucemburské zahrady. Byl silně inspirován Whistlerem a měl cit pro zobrazení detailu, jak je patrné na této dvojici i dětí s lodičkou za večerního soumraku.

Mary Cassatt, Summertime, 1894

Mary Cassatt byla přítelkyní malíře Degase, který její tvorbu velice obdivoval, a byl to právě on, kdo ji přesvědčil, aby vystavovala s impresionisty. Ačkoliv byla společností považována za feministku, často zobrazovala život žen střední vrstvy, které tráví čas pospolu nebo se svými dětmi. Durand-Ruel jí uspořádal ve své galerii v letech 1891, 1893 dvě samostatné výstavy a jednu v Americe v roce 1895 s 58 díly. Na obraze Summertime vidíme ženu a dívku v lodičce na rybníce plném leknínů. V pozadí je dům Cassattů.

Francouzi měli největší vliv na vývoj impresionismu. Američané se vedle nich však na tomto dění podíleli podstatnou mírou. Na výstavě jsou zastoupeni 9 obrazy.

Zhodnocení výstavy v Edinburghu.

Výstava je to nádherná. Podařilo se shromáždit výkvět impresionistických děl. Výstava je objevná v přístupu k dílům a ve svých zjištěních. Dr. Willsdon se nás snaží přimět, abychom se dívali na vystavené obrazy očima jejich současníků, abychom zkoumali květiny na obrazech, jejich původ a jejich řeč plnou jinotajů.

Vyskytly se však i kritické připomínky. Zaujal mne pohled z pera obávaného kritika, historika umění a bývalého profesora na edinburské univerzitě Duncan MacMillana v článku pro *The Scotsman*⁶. Autor píše: „Pokud je impresionismus trochu zmatek, tak zmatek je i v zahradách. Napadá vás co je na výstavě vlastně míněno impresionismem a co zahradou? Zajímavá idea vystavit obrazy vlastních zahrad impresionistů je rozmělněna vystavenými obrazy veřejných parků, zelinářství a všemi dalšími druhy pseudozahrad.“

---

⁶ Dostupné z: <http://www.scotsman.com>

Léon Frédéric, The Fragrant Air, 1894

Některým interpretacím novinářů lze jen těžko uvěřit. V katalogovém popisu obrazu Frédéricova *The Fragrant Air* se píše o velké industrializaci Belgie, vysoké zaměstnanosti dětí v Belgii a jejich vysoké úmrtnosti. Píše se také o symbolu Belgické socialistické strany šípkové růži, visící nad dítětem, jako mihotavá hvězda. Reportérka Moira Jeffrey v *The Scotsman*⁷ ze dne 3.8.2010 tvrdí, že kurátoři výzkumem zjistili, že obraz *The Fragrant Air*, kde růžolící dítě čichá k divoké růži, je ve skutečnosti esej o průmyslovém znečištění a vzestupu Belgické socialistické strany.

4.2 The American Impressionist in the Garden - USA

Výstava *The American Impressionist in the Garden* byla pod tímto stejným názvem představena divákům v níže uvedených třech místech Ameriky:

Cheekwood Botanical Garden & Museum of Art, Nashville, Tennessee (13. březen - 6. září 2010)

Tampa Museum of Art, Tampa, Florida (24. září 2010 – 3. leden 2011),

Taft Museum of Art, Cincinnati, Ohio (25. únor – 15. květen 2011).

„*The American Impressionist in the Garden*“ je ideální téma pro Cheekwood. Je zde jak sídlo Botanické zahrady, tak i Muzea umění. Věřím, že návštěvníci této výstavy lépe pochopí americký impresionismus, ale také lépe pochopí umění zahradnictví.“, uvedl při zahájení s humorem kurátor Jochen Wierich, Ph.D.

Cheekwood disponuje výstavní plochou ca 1000 m², což je pro představu ¼ výstavních ploch v Schwarzenberském paláci, který disponuje 4009 m² expozičních prostor. Výstava zkoumá téma zahrad v americkém umění a ve společnosti z konce devatenáctého a začátku dvacátého století. V tomto období je možné i v Americe pozorovat vzrůstající trend obliby zahrad. Vznikají zahradní kluby, specializované časopisy, poradenství a mnoho dalších aktivit spojených s květinami a zahradami. O umění zahradnictví se mluví v paralele zrovna tak jako o umění malířství.

Odhaduje se, že v roce 1888, čtrnáct let po uskutečnění první impresionistické výstavy, studovalo v pařížských akademiích na tisíc amerických umělců. Po návratu do Ameriky si přivezli impresionistický styl života s sebou. Řada umělců se po svém návratu z Francie usadila ve starých vesnicích v Nové Anglii a Long Islandu, kde hledala obdobu letních zahrad v Giverny. Zřejmý byl trend "staromódních" zahrad jako odraz rostoucí fascinace Ameriky koloniální minulostí. Vše, co bylo staré, je znovu nové. Mnozí malíři po vzoru Moneta našli inspiraci v zahradách, které vytvořili sami v tomto duchu.

---

⁷ Dostupné z: <http://www.scotsman.com>

Součástí výstavy jsou obrazy slavných amerických umělců jako například: John Singer Sargent, Childe Hassam, Gari Melchers, Ernest Lawson, Charles Courtney Curran, Robert William Vonnoh a Frederick Frieseke.

Samotná výstava je rozčleněna do tří tematických skupin: **a) Evropské zahrady,**
b) Zahrady v Americe, **c) Zahradní plastika.**

a) Evropské zahrady

Představují se zde obrazy vytvořené Američany v zahraničí. Jedná se především o obrazy z Giverny, kam cestovalo mnoho Američanů. Jsou zde vystaveny m.j. malby malířů Childe Hassama a Ernesta Lawsona. V Giverny žila Mary Louise Fairchild MacMonnies-Low (1858 - 1946) se svým manželem Frederickem po třicet let do roku 1920. Pronajali si zde starý klášter a zvali sem mnoho přátel, aby strávili léto s nimi. Mary zkoncipovala zahradu, obklopující jejich domov, který byl známý mezi umělci jako Mac Monnastery. Bylo to oblíbené místo pro generace Američanů. Na výstavě jsou tři obrazy, vytvořené v této zahradě v různých obdobích roku.

Mary Fairchild MacMonnies, Garden in Guberny, cca. 1901

Výše uvedený obraz zobrazuje její zahradu na podzim. Od stejné autorky je zde také zahradu v jarním období: Blossoming Time in Normandy, 1901. Jejich přítel namaloval tuto zahradu v žáru léta. Will Hicock Low (1867-1933); L'Interlude: Jardin de MacMonnies, 1901.

Low byl tak velkým přítelem rodiny, že se zamiloval do paní domu. Rok 1909 byl nabitý událostmi pro oba aktéry. Mary se rozvedla, Lowovi zemřela manželka a krátce na to se Low oženil s Mary, která se začala podepisovat jako MacMonnies-Low. Jí bylo v tomto roce 51 a jemu 52 let.

Vystavena jsou zde další díla, která zobrazují zahrady v Paříži a jejím okolí. Je zde kladen důraz na kontrast k obrazům z Giverny Childe Hassama a Ernesta Lawsona.

Childe Hassam - Reading 1888

John Singer Sargent, Falconieri Gardens, Frascati, 1907

Nejznámější americký impresionista, Childe Hassam, který navzdory svému exotickému jménu pochází ze starobylé bostonské rodiny, zde zobrazil poklidnou scénu čtoucí dámy a spícího psa.

b) Zahrady v Americe

Tato skupina zahrnuje mnoho známých zahrad jak je zobrazovali američtí impresionisté. Zkoumá zahrady od Charlestonu, Jižní Karolíny až po Kalifornii, život i zahrady v uměleckých koloniích Old Lyme, Connecticut a Cornish, New Hampshire.

Luther Emerson van Gorder, Japanese Lanterns, 1895

Impresionisté byly také silně ovlivňováni vlivy, které přicházely z Japonska. Svědčí o tom i vystavený Gorderův obraz *Japanese Lanterns*. Autor určitě čerpal inspiraci i z podobného obrazu Sargenta *Carnation, Lily, Lily, Rose*.

Carl Frederick Frieseke, The Garden Umbrella, ca. 1910

Nejpůsobivějším obrazem na výstavě je podle kurátora výstavy, dr. Wiericha, *Zahradní deštník* od Friesekeho. Jak je patrné i z obrazu, byl Frieseke silně ovlivněn Monetem a jeho zahradou. Není to nic divného. Frieseke se usadil ve Francii a pronajal si dům vedle Moneta v Giverny. Patřil již ke třetí generaci amerických umělců, kteří malovali v Giverny. Sadie,

Friesekeho manželka, mluvila plyně francouzsky a často navštěvovala Moneta. Jeho zahrada měla zřejmý vliv na konstrukci Friesekeho krajiny. Světlo, jasné barvy a dekorativnost jsou zřejmé. Je možné, že na obraze je Sadie.

c) Zahradní socha

Jsou zde vystaveny ukázky soch jako prvku trojrozměrnosti v zahradách, který byl povýšen až na základní prvek zahradního designu.

Frederick W. MacMonnies, Pan of Rohallion, 1890

Jedná se o bronzu malých rozměrů. Mytologický bůžek Pan od Fredericka MacMonnies (manžela Mary) byl vytvořený pro zahrady v Rohallion v New Jersey. V pojetí amerického sochaře má Pan štíhlou a mladistvou postavu, zahalenou v kůži, stojí na kouli s osmi rybami.

O tom, že účast Američanů v hnutí impresionismu byla důležitá, svědčí i výstava "Americans in Paris 1860–1900", která se uskutečnila v Národní galerii v Londýně na přelomu let 2006/2007. Bylo zde vystaveno na 100 olejomalb od 37 amerických umělců.

4.3 Faktografické porovnání výstav

	<i>Impressionist Gardens</i>	<i>The American Impressionist in the Garden</i>
Místo konání	Edinburgh, Skotsko	Cheekwood, USA
Kurátor	Dr. Michael Clarke, CBE ředitel National Gallery, Dr. Clare Willsdon, History of Art at the University of Glasgow	Jochen Wierich, Ph.D.
Počet obrazů	97	40 + 4 sochy
Největší sponzor	The Bank of New York Mellon Corporation.	Členství od 1250 do 25000 \$
Doba příprav	4 roky	5 let
Interaktivní programy	Royal Botanic Garden Edinburgh	Cheekwood Botanical Garden Demonstrace malby <i>en plein air</i>
Zápůjčky	ze 40 galerií světa	
Cena vystavených děl	více jak 4 miliardy Kč	
Doba trvání	78 dnů	170 dnů
Počet návštěvníků	99.509	
PR – mobilní aplikace	Iphone aplikace	
Plné vstupné v Kč	300	190
Katalog k výstavě autor/cena/počet stran	Willsdon, Clare £ 14,95/184	Hill, May Brawley \$ 29.95/136
Výstava se stěhuje do	Španělska	USA 2x – Florida, Ohio
Spolupráce obou galerií	Nevěděly o sobě	Nevěděly o sobě

Pozn. k tabulce:

CBE – řád Britského impéria Commander of the Order of the British Empire založený králem Jiřím V. (George V) v roce 1917. Clarkovi udělen v r 2009.

Iphone aplikace pod názvem Impressionist Gardens obsahuje následující informace: o Národní galerii a Botanické zahradě, doprava a vstupné, 11 vybraných obrazů, včetně nahraného audia, mapa. Aplikace je zdarma.

4.4 Jardines impresionistas

Neměl jsem v úmyslu rozšířit tuto práci o výstavu "*Jardines impresionistas*" v muzeu Thyssen-Bornemisza, která se sem přesunula z Edinburghu a konala se v termínu 20.10.2010–13.2.2011. Přesto si neodpustím několik stručných informací k této výstavě. Španělská výstava zahrnuje podstatně více děl. Bylo vystaveno 136 děl a byla rozšířena o sekci Španělský impresionismus.

Jednoznačněji a přehledněji jsou nazvány jednotlivé části výstavy: 1. Předchůdci, 2. Zahrady jako místo společenského dění, 3. Okrasné zahrady, 4. Vlastní zahrady malířů, 5. Od postimpresionismu k ..

Co se týká informací o výstavě, tak tato byla nejlépe propagována. Na stránkách muzea je k dispozici virtuální prohlídka výstavy, fotografie všech vystavených děl⁸ a videorozhovor s kurátorem výstavy Guillermo Solanou. Byla též i mnohem otevřenější v poskytování informací.

Národní galerie v Edinburghu nechtěla publikovat údaj o celkovém pojištění výstavy. V oficiálním médiu španělské vlády pro zveřejňování zákonů, předpisů a vyhlášek, Boletín Oficial del Estado (BOE), Č. 191 ze dne 7.8.2010 oddíl III. Strana 69345 se píše, že stát dal záruku na 45 děl pro tuto výstavu. Celková záruka byla ve výši 150.948.385,51 EUR.⁹

---

⁸ Dostupné z:

http://www.museothyssen.org/microsites/prensa/2010/jardinesimpresionistas/Listado_de_Obras_Jardines_Impresionistas.pdf

⁹ Dostupné z: <http://www.boe.es/boe/dias/2010/08/07/pdfs/BOE-A-2010-12749.pdf>

5 Kdo byl první?

Kdo se první začal systematicky zajímat o zahrady impresionistů? Byla to Clare Willsdon, Judith Bumpus nebo Derek Fell?

Clare Willsdon uvádí, že poprvé měla přednášku "Impressionist garden painting" v roce 1988 na Glasgow Garden Festivalu. V jejím devítistránkovém přehledu činnosti "Complete List of Publications and Other Forms of Recognised Output" není tento důležitý údaj uveden.¹⁰ Knihy na toto téma vydala až v r. 2004 a svoje stěžejní dílo *Impressionist Gardens* vydala v r. 2010 ke stejnojmenné výstavě.

Kolik knih bylo vlastně vydáno do roku zahájení výstav v roce 2010 pod názvem **Impressionist Gardens**? Je zajímavé, že s tímto stejným názvem jsou publikovány tři knihy tří různých autorů. Mimo dr. Willsdon jsou to:

- **Judith Bumpus**: *Impressionist Gardens*, 1991 (80 stran)

V úvodu této krásně ilustrované publikace je uvedeno, že se jedná o první knihu, která se zabývá obrazy květin a zahrad impresionistů (je též autorkou knihy *Van Gogh's Flowers*, 1998).

- **Derek Fell**: *The Impressionist Garden*, 1994, 1997 (140 stran)

S podtitulem *Nápady a inspirace z obrazů a zahrad impresionistů*. Fell na 140 stránkách zkoumá důvody lásky impresionistů k zahradám. Podrobně se rozepisuje o jednotlivých zahradách a to Moneta, Renoira, Cézanna, Van Gogha (nemocniční zahrada v Arles), Caillebotteho a Hassama. Na dobových fotografiích dokládá, jak vypadaly tyto zahrady v době života těchto malířů a jak vypadají dnes. Vše doplňuje plánky těchto zahrad, s barevným rozkreslením umístění jednotlivých stromů a květin (včetně popisků s názvy rostlin). Autor je světově proslulý spisovatel, umělecký fotograf a zahradní architekt. Vydal více než šedesát knih a kalendářů zahrad. Jako zahradní architekt byl i konzultantem Bílého domu. Narodil se v Anglii, studoval British military school v SRN, ve Wilhemshavenu. Od roku 1966 žije v USA v Pensylvánii.¹¹

Není bez zajímavosti, že v roce 2011 vydala anglická specialista na historii zahrad Caroline **Holmes** (autorka knihy "Monet at Giverny", 2001) další publikaci s obdobným názvem *Impressionists in their Gardens*, 2011 (160 stran). Z knihy byl dokonce připraven divadelní pořad, který měl premiéru 21. ledna 2011 v historické budově Královského divadla ve městě Bury St Edmunds v Anglii za účasti autorky, dvou herců a klavíristy.¹²

Je pravděpodobné, že pro publikace vydané po roce 2007, na téma zahrady impresionistů byly inspirativní dvě výstavy, doplněné katalogy a to: "Gärten: Ordnung, Inspiration, Glück" v Städel muzeu ve Frankfurtu v roce 2006. Prostřednictvím více než 200 děl tu bylo zmapováno přes 500 let zahradní malby. V katalogu na str. 192 zveřejnil **John House** kapitolu pod názvem: *The imaginative space of the Impressionist garden*. Další výstava pod názvem: "Gartenlust. Der Garten in der Kunst" byla ve Vídni v roce 2007, příznačně v Belvederu s jeho nádhernou barokní zahradou. Samozřejmě na výstavě nemohl chybět krásný obraz Moneta z Giverny, který vlastní tato instituce.

---

¹⁰ Dostupné z: http://www.gla.ac.uk/media/media_106582_en.pdf

¹¹ Dostupné z: <http://www.derekfell.com>

¹² Dostupné z: http://secure.theatreroyal.org/PEO/site/whats_on/index.php?nav=details&sc=11661

6 Impresionismus na trhu s uměním

Na světových aukcích dosahují hodnoty prodávaných francouzských malířů mnohamilionových částek. 23. června 2009 na aukci Christie's v Londýně byl vydražen obraz „Au Parc Monceau“ od Moneta za £6,313,250 což je více jak 10 milionů dolarů včetně aukční příirážky. V roce 2000 byl v Christie's v New Yorku vydražen Monetův obraz ze série Les Peupliers (Topoly) za 7 milionu dolarů. Tentýž obraz v květnu 2011 změnil majitele již za mnohem vyšší částku 22,5 milionu dolarů (365 milionů korun).¹³

Na českých aukcích se draží především práce níže uvedených domácích umělců: Antonín Slavíček (1870 – 1910), Antonín Hudeček (1872 – 1941), Václav Radimský (1867 – 1946).

„Podzimní nálada“ od Hudečka se v roce 2007 prodala za 2 160 000 Kč a dílo „Na okořském potoce“ od Slavíčka se prodala v roce 2009 za 2 160 000 Kč. Oba obrazy se dražily v aukční síni Dorotheum.

Jednoznačně nejúspěšnějším autorem na českém aukčním trhu co do počtu nabízených děl je Václav Radimský. Cenu jeho obrazů zvyšuje i fakt, že v letech 1899 až 1922 žil ve Francii a pilně obesílal výstavy jak v Paříži, tak i ve Vídni a v německých městech.

Václav Radimský: Topoly a vrby na břehu Seiny z roku 1903 byl v aukci Sotheby's v Londýně prodán v roce 2006 za 15 600 liber (cca 660 000 Kč).¹⁴

Václav Radimský: Krajina s vodní hladinou byl v aukční síni PhDr. M. Šeby vydražen za 1 170 000 Kč (Galerie Pictura 8. 6. 2003)

Na trhu existuje podle prof. Fr. Dvořáka neznámý sběratel, který vykupuje Radimského obrazy. Mezi jeho obdivovatele a sběratele patří i majitel ostravského strojírenského holdingu Vítkovice Jan Světlík, který tvrdí, že Radimský se zatím nedočkal ocenění, jaké si zaslouží. Hospodářské noviny 26. 2. 2010.¹⁵

¹³ Dostupné z <http://www.mediafax.cz/kultura/3215510-V-aukcni-sini-Christie-s-vydradzili-Moneta-za-366-milionu>

¹⁴ Dostupné z: <http://hn.ihned.cz/c1-18783300-radimsky-prodan-v-londyne>

¹⁵ Dostupné z: <http://vikend.ihned.cz/c1-40733690-milionova-laska>

7 Závěr

Souvislost impresionismu a zahrad se nabízela už dávno, avšak teprve v 90. letech 20. století se tímto tématem započala systematicky zabírat Dr. Clare Willsdon, která je uznávanou světovou expertkou na tuto problematiku. Poprvé přednášela na toto téma v roce 1988 na Glasgow Garden Festivalu. V r. 2004 vydala svou průkopnickou knihu **In the Gardens of Impressionism** a v roce 2010 knihu **Impressionist Gardens**.

Dr. Willsons dává tématu zahrady impresionistů úplně nový význam. Snaží se nás přimět, abychom se dívali na tyto obrazy očima jejich součastníků. Dle ní musíme nejdříve pochopit dobu, ve které tyto zahrady a obrazy vznikaly. Dobu objevování a hybridizace stovky nových, neznámých rostlin a exotických květů z Asie, Afriky a Jižní Ameriky. Dobu, kdy lidé běžně používali skrytou řeč rostlin. Kdy znali, co která květina symbolicky vyjadřuje. Teprve pak se na tyto obrazy, plné jinotajů, musíme dívat, číst v nich a snažit se pochopit, co nám chtějí říci.

Popisované výstavy byly připravovány prakticky stejně dlouhou dobu 4-5 let. Nejednalo se jen o výběr děl a jejich shromáždění, ale i o jejich systematický výzkum. Díla byla zkoumána nejen kunsthistoriky, ale nově i v širším pohledu odborníky z botanických zahrad s cílem identifikovat rostliny a květiny na obrazech a zasadit je do dobových souvislostí. Zvláštní pozornost byla věnována dílům, na kterých malíři jako Monet, Renoir, Cézanne, Van Gogh (nemocniční zahrada v Arles), Caillebotte a Hassam zobrazovali svoje vlastní zahrady. Pro obě galerie je příznačné, že mají v těsné blízkosti botanické zahrady, které se zapojily do výzkumu obrazů a v průběhu výstav uspořádaly interaktivní akce pro návštěvníky (ukázky malování v plenéru).

Co se týká Public relations má skotská galerie mnohem lépe propracovaný systém. Tiskové oddělení, National Galleries of Scotland's Press Office, spolupracuje systematicky s celou řadou novin, rozhlasových a TV stanic. Musím přiznat, že mailová komunikace vyzněla naopak ve prospěch amerických kurátorů. Dr. Jochen Wierich mi velice rychle a bezproblémově zodpověděl moje dotazy.

Odhadnout cenu vystavených exponátů je velice těžké. Na 45 exponátů dovezených do Španělska byla vystavena státní garance ve výši 150 milionů EUR, to jsou necelé 4 miliardy korun. (Více na str. 9 této práce)

Spolupráce obou galerií byla nulová. Přípravy na vlastní výstavu probíhaly čtyři roky. Ani za tuto dobu se nedozvěděly, že někdo jiný připravuje výstavu s prakticky identickým zaměřením a dokonce i identickým názvem výstavy. Toto mi potvrdil americký kurátor Dr. Wierich. Zdá se to těžko uvěřitelné, zvláště když Terra Foundation for American Art, Chicago zapůjčila obrazy na obě dvě výstavy. Do Skotska 3 obrazy a to Mary Cassatt (*Summertime*), Maurice Prendergast (*The Luxembourg Garden*) a Charles Courtney Curran (*Lotus Lilies*). Na americkou výstavu bylo zapůjčeno dokonce 9 obrazů.

O místě a tématu výstavy rozhodují někdy náhodné maličkosti. Americká výstava je spojena s osobou Dr. Jacka Beckera, původně kurátora ve Florence Griswold Museum v Old Lyme, známé to kolonii amerických impresionistů koncem 19. století (a nechvalně známé klíšťovým onemocněním Lymskou boreliózou). Poté přesídlil do 1000 km vzdáleného Nashvillu, kde realizoval výstavu *The American Impressionist in the Garden*. Už ale není ani tam. Přesunul se opět o 1000 km jinam. Podle artdaily.com The First Art Newspaper on the Net zamířil do Joslyn Art Museum, Omaha v Nebrasce, kde byl jmenován výkonným ředitelem. ¹⁶

---

¹⁶ Dostupné z: <http://www.allartnews.com/jack-becker-named-new-joslyn-art-museum-executive-director/>

Neméně zajímavá je otázka, kdo se jako první započal zaobírat souvislostmi impresionistů a jejich zahrad? Minimálně tři autoři se v minulosti zajímali o toto téma. Clare Willsdon, Judith Bumpus a Derek Fell. Pikantní je, že všichni tito autoři publikovali svoji knihu pod stejným názvem **Impressionist Gardens**. Informaci Clare, že poprvé měla přednášku "Impressionist garden painting" v roce 1988 nelze dohledat ani v jejím přehledu publikační činnosti. Judith Bumpus (1939-2010), historička umění a redaktorka BBC, tvrdí o své knize z roku 1991, že je první knihou, zabývající se obrazy květin a zahrad impresionistů. Bohužel v roce 2010 zemřela. Dr. Willsdon byla nominována Národní knihovnou Skotska v roce 2005 za knihu *In the Gardens of Impressionism* na ocenění 'Research Book of the Year'.

Obě výstavy měly veliký úspěch, obzvláště v Edinburghu, kde si ji za 78 dnů trvání prohlédlo na 100.000 návštěvníků. Zde si neodpustím malou odbočku k Národní galerii. Od 14. října do 26. prosince 2010 si zakoupilo vstupenku na vynikající výstavu 80 děl z jedné z nejvýznamnějších evropských sbírek Rity a Herberta Batlinerových, 45 310 návštěvníků. Což není vůbec špatné.

Díla impresionistů, která zachycují zahrady, vnímáme jako snadno srozumitelná a hezká na podívání. Obě dvě výstavy svým výzkumem dokázaly, že díla nejsou tak jednoduchá, jak si myslíme. Výstava v Edinburghu byla podle kurátorů první monotematickou výstavou, která se v takové míře zaobírala posedlostí impresionistů zahradami a zahradnictvím (obsession with horticulture).

8 Použitá literatura

Bumpus, Judith. Impressionist Gardens. London: Phaidon Press, 1998. 80 s. ISBN 978-0714838137.

Fell, Derek. The Impressionist Garden. London: Frances Lincoln, 1997. 144 s. ISBN 978-0711211483

Hill, May Brawley. The American Impressionists in the Garden. Nashville: Vanderbilt University Press, 2010. 136 s. ISBN 978-0826516923.

Holmes, Caroline. Impressionists in their Gardens. Antique Collectors' Club, 2011. 160 s. ISBN 978-1851496532 (vyjde pravděpodobně v létě 2011)

Roe, Sue. Impresionisté: Soukromé životy. Praha: Metafora, 2008. 393 s. ISBN 9788073591229

Willsdon, Clare A. P. Impressionist Gardens. London: Thames & Hudson, 2010. 184 s. ISBN 9780500288818.

Willsdon, Clare A. P. In the Gardens of Impressionism. London: Thames & Hudson, 2004. 288 s. ISBN 0-500-51147-0.

Internet:

Becker, Jack. Joslyn Art Museum, Omaha [online]. Dostupné z:

http://www.artdaily.com/index.asp?int_sec=11&int_new=35948&int_mod=1

<http://www.allartnews.com/jack-becker-named-new-joslyn-art-museum-executive-director/>

Fell, Derek. Garden designs [online]. Dostupné z: <http://www.derekfell.com>

Museo Thyssen-Bornemisza, Madrid Vystavená díla [online]. Dostupné z:

http://www.museothyssen.org/microsites/prensa/2010/jardinesimpresionistas/Listado_de_Obras_Jardines_Impresionistas.pdf

Museo Thyssen-Bornemisza, Madrid Vizualizace výstavy. [online]. Dostupné z:

http://www.museothyssen.org/microsites/exposiciones/2010/Jardines-impresionistas/vv/index_in.htm

The Scotsman [online]. Dostupné z: <http://www.scotsman.com>

Willsdon, Clare A. P. Complete List of Publications and Other Forms of Recognised Output [online]. Dostupné z: http://www.gla.ac.uk/media/media_106582_en.pdf

<http://www.gla.ac.uk/departments/historyofart/aboutus/staff/willsdon/>

Žádost o ochranu vystavených děl v Edinburghu. [online]. Dostupné z:.

http://www.nationalgalleries.org/media/files/impressionist_gardens_immunity_from_seizure_8th_july.pdf

Žádost o ochranu vystavených děl v Madridu. BOLETÍN OFICIAL DEL ESTADO Núm. 191 Sábado 7 de agosto de 2010 Sec.III. Pág. 69345 [online]. Dostupné z:

<http://www.boe.es/boe/dias/2010/08/07/pdfs/BOE-A-2010-12749.pdf>